

วิเคราะห์การใช้หลักขันติ ในการสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี

An Anaylysis of Mahatama Gandhi's Khanti in Peace Building

พรชัย สุทธิรักษ์¹, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุนยากร) และขันทอง วัฒนประดิษฐ์

Pornchai Sutthirak, Phramaha Hansa Dhammahaso and

Khanthong Wattanapradith

สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Peace Studies Program, Graduate School, Mahachulalongkorntajavidyalaya University,

Wang-noi, Phra Nakorn Si Ayutthaya 13170, Thailand.

¹Corresponding Author. Email: pornchaisutthirak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักขันติในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาประวัติพัฒนาการ การสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การใช้หลักขันติ ในการสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า

1) ขันติ เป็นหลักธรรมพื้นฐานที่สำคัญสำหรับเกื้อหนุนการปฏิบัติและรักษาศีลธรรมอื่นๆ ให้คงอยู่โดยการใช้ความอดทนอดกลั้น เป็นเครื่องเผือกไล่สลดกิเลสตัณหา โดยเฉพาะความโกรธ โทสะ อันเป็นบ่อเกิดแห่งความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรง

2) ชีวิตของคานธี ตั้งแต่วัยเด็กที่ได้รับการปลูกฝังการมีวินัย และเคร่งครัดในศาสนาฮินดู เมื่อโตขึ้นได้แต่งงานเพียงอายุ 13 ปี หลังจากนั้นได้เดินทางไปเรียนกฎหมายที่อังกฤษ เมื่อจบแล้วได้ทำงานที่แอฟริกาใต้ เขาได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากคนผิวขาว จึงทำให้ เป็นจุดเริ่มต้นของการต่อสู้เพื่อสิทธิของชาวอินเดีย และสิทธิของคนผิวสีทุกคน มหาตมะ คานธี ได้ค้นพบวิธีแบบอหิงสา และเลือกใช้วิธีสันติ-เคราะห์ ในการต่อต้านความไม่ยุติธรรมทั้งหลาย จนประสบความสำเร็จ ทำให้อินเดียได้รับเอกราชจากอังกฤษ และเขาได้ถูกสังหารด้วยวัย 78 ปี

3) มหาตมะ คานธี ใช้ติติกขาขันติ ในการอดทนต่อสิ่งยั่วยวนได้แก่ ความโกรธ ความโลภ และความหลง ใช้ธิติขันติ ในการอดทนต่อความตรากตรำในการต่อสู้แบบอหิงสา และอหิสาสนขันติ ในการอดทนต่อพฤติกรรมล่วงเกินถากถาง การดูหมิ่นจากฝ่ายตรงข้าม จนอินเดียได้รับอิสรภาพ เกิดสันติภาพด้วยการนำศาสนาและการเมือง มารวมเป็นเนื้อเดียวกัน

คำสำคัญ: ขันติ; สันติภาพ; อหิงสา

Abstract

This thesis is of 3 aims; 1) to study Khanti in Theravada Buddhism 2) to study progressivity of Mahatama Gandhi's Philosophy in peace building 3) to analyze Ghandhi's Khanti in peace building. The thesis is Qualitative Research with documentary study.

From the research, it is found the following:

1) The word 'Kanti' means patience and tolerance. In particular it is similar to absence of anger in mind. Person should not be elated when one is praised or upset if criticized and psychical suffering.

2) In Mahatama Ghandi's life he was taught discipline and Hinduism since he was young. When he was 13, he got married and went abroad to study law education in UK. After that, he worked in South Africa. He got discrimination from white people there which was the beginning of fighting for rights to the Indians and all people.

3) Mahatama Ghandi applies 'Titikkha Khanti': the endurance towards anger, greediness and delusion, 'Dhiti Khanti': the patience towards difficulties in Ahimsa way of fighting, and 'Adivasana Khanti': the tolerance towards abused and despised behaviors from the opponent until India was set free and peace arose in the way that religion and politics were homogeneously combined.

Keywords: Khanti; Peace; Ahimsa

บทนำ

มหาตมะ คานธี นามที่กล่าวขวัญกันทั่วโลก เป็นบุคคลของโลกที่มีชื่ออยู่ในอันดับต้นๆของรายชื่อรัฐบุรุษของโลก เป็นผู้นำชาวอินเดียในแอฟริกาใต้ ที่ต่อต้านรัฐบาลผิวขาวด้วยสันติวิธี อันประกอบด้วย สัจจะ สัตยาเคราะห์ และอหิงสา จนประสบความสำเร็จ ทำให้ชาวผิวขาวและผิวดำ มีสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ความสำเร็จนี้ เป็นผลที่มหาตมะได้รับความกตัญญูอันเนื่องมาจากการที่มหาตมะ คานธี ถูกดูถูกศักดิ์ศรีเหยียดหยาม จากชาวผิวขาวในการนั่งรถไฟสาธารณะในแอฟริกาใต้ จึงเป็นการจุดประกายในการใช้สันติวิธี ในการต่อต้านความไม่ยุติธรรมแต่นั้นมา นอกจากนี้ ยังมีผลงานในการเป็นผู้นำ ในการเรียกร้องอิสรภาพให้กับอินเดียด้วยสันติวิธี จนสหราชอาณาจักรยอมคืนอิสรภาพให้กับคนอินเดียทั่วประเทศ ผลงานที่เด่นชัดในการเป็นผู้นำของมหาตมะ คานธี อีกเหตุการณ์หนึ่งที่สำคัญ คือการเป็นผู้นำในการประท้วงกฎหมายอังกฤษที่ห้ามคนอินเดียทำเกลือกินเอง มหาตมะ คานธีวางแผนการเดินทางเท้าเป็นระยะทาง 240 ไมล์ ไปยังทะเลในตำบลทัทที (Jitprapat, 2013) เพื่อไปทำเกลือนั่น เรื่องราวของเหตุการณ์ครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นการวางแผนงานที่ดีของผู้นำเช่น มหาตมะ คานธี โดยใช้การสื่อสารเป็นสะพานเชื่อมให้กับชาวโลกได้รับรู้ในสิ่งที่ไม่เป็นธรรมที่อินเดียได้รับจากอังกฤษ ทำให้ทั่วโลกให้ความช่วยเหลือและเห็นใจอินเดีย และวาทกรรมของผู้นำ มหาตมะ คานธี ที่ได้รับการตอบสนองจากชาวอินเดีย ในการให้ความร่วมมือในการประท้วงครั้งนี้ ด้วยคำพูดขณะหยิบเกลือขึ้นแล้วพูดว่า “ด้วยเกลือหยิบมือนี้นี้ ข้าพเจ้าขอต่อต้านการบังคับของจักรวรรดิอังกฤษ ขอเราจงร่วมกันต่อสู้เพื่อสิทธิของพวกเราเกิดเถิด” (<http://www.slideshare.net/apichat>) การตอบสนองเป็นไปราวกับประกายไฟทั่วทั้งประเทศไม่ว่าพ่อค้า ช่างนา แม่บ้าน ต่างพากันทำเกลือ และขายเกลือกินอย่างเปิดเผย เจ้าหน้าที่อังกฤษได้จับกุมมหาตมะ คานธีและประชาชนนับแสนคน ดำรวจทุบตีผู้ประท้วงอย่างโหดเหี้ยม สร้างความโกรธแค้นและความสามัคคีขึ้นในหมู่ชาวอินเดียมากยิ่งขึ้น มหาตมะ คานธี ใช้วิธีต่อต้านแบบไร้ความรุนแรงนี้ เพื่อตึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในตัวมนุษย์ออกมาในเหตุการณ์ครั้งนี้ มหาตมะ คานธี เป็นที่รู้จักและชื่นชมของผู้คนทั้งประเทศ จำนวนแรงงานอาชีพในอินเดียหายไปเป็นจำนวนมาก ทำให้ระบบเศรษฐกิจและระบบบริหารงานของรัฐบาลอังกฤษเกิดความปั่นป่วนอย่างมาก อีกทั้งยังได้ความกดดันจากนานาชาติ รัฐบาลอังกฤษจึงยอมปล่อยตัวประชาชน และมหาตมะ คานธีในเวลาต่อมา

มหาตมะ คานธี เป็นผู้มีส่วนในการสร้างประเทศอินเดียให้เป็นปึกแผ่น จนกลายเป็นประเทศเอกราชที่มีรากฐานทางการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยมั่นคงมาจนทุกวันนี้ คานธี ผู้นำเอาศาสนาและการเมืองมารวมเป็นเนื้อเดียวกัน และด้วยเหตุนี้ แนวคิดและกระบวนการอหิงสาของมหาตมะ คานธี จึงเป็นสิ่งจำเป็นกับสังคมยุคทุกสมัย トラบิตที่มนุษย์ยังตัดสินกันด้วยความรุนแรงอย่างที่เป็นอย่างอยู่ (Ramean Yahanbagool, 2558), นอกจากนี้ผู้วิจัยได้พบว่า อมตวณะของคานธี ได้สะท้อนให้เห็นว่าความอดทน มีคุณค่าต่อการชีวิตของคานธีเป็นอย่างมาก ดังเช่นวาทกรรมต่อไปนี้ “ชีวิตของเรจะมีค่าก็ต่อเมื่อสามารถบังคับจิตใจให้ควบคุมร่างกายให้ได้รับสิ่งที่พอประทังชีวิตเท่านั้น” (karuna – ruangaurai

Kusalasai, 2552) วจนะนี้ได้แสดงให้เห็นความสำคัญของการมีขันติ ความอดทน อุดกัลลันดังตัวอย่างที่ท่านได้ปฏิบัติ เช่น ความอดทน อุดกัลลันต่อกิเลสตัณหาของตนเอง และความอดทนอดกัลลันต่อการทำจิตใจไม่ให้เกิดทุกข์ หรือความไม่สุขสบายทั้งปวง จากบางตัวอย่าง เช่น การอดอาหารเพื่อการประท้วงรัฐบาล การตัดสินใจเดินทางเพื่อประท้วงการผูกขาดค้าขายเกลือในอินเดียที่ตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ ซึ่งนักต่อสู้และเรียกร้องความเป็นธรรมคนอื่น ๆ ในสังคมโลก ได้ใช้แนวทางและหลักการเป็นแบบอย่าง ดังเช่น Nelson Mandela อดีตประธานาธิบดีแอฟริกา ที่ได้ใช้อหิงสาแบบอย่างของมหาตมะ คานธี ในการต่อสู้จนรัฐบาลยกเลิกการแบ่งสีผิวในแอฟริกาใต้ ที่สำคัญและส่งอิทธิพลจนทุกวันนี้ก็คือ แนวทางอย่างมหาตมะ คานธี ดำเนินมาได้รับการพิสูจน์แล้วว่า พลังของการปฏิบัติการใช้ความรุนแรงหรือด้วยความอดทนอดกัลลัน สามารถก้าวข้ามผ่านความขัดแย้งและการเอาชนะความรุนแรงในทุกกรณีได้ทั้งปวง วิธีปฏิบัตินี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานบทบาทหน้าที่ต่างๆ ได้ทุกรูปแบบ อาทิเช่น ด้านการเมืองการปกครอง ด้านผู้นำองค์กร การบริหารจัดการต่างๆ เป็นต้น ภายใต้การถือคติของมหาตมะ คานธี ว่า ความจริง ความอดกัลลัน ความเสียสละ ความปิติ และการปฏิเสธแนวคิดเผด็จการโดยไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ได้เป็นความสูงส่งทางจิตวิญญาณ หรือวิสัยทัศน์ แต่เป็นแก่นของชีวิตที่ประสบความสำเร็จ (Allin Atsealral, 2558)

ขันติ เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่สำคัญและเป็นพื้นฐานซึ่งทุกคนควรนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพราะเป็นคุณธรรมที่ช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จ แม้จะมีปัญหาหรืออุปสรรคมากนักยเพียงใดก็ตาม ก็ทำให้ผู้มีคุณธรรมด้านนี้ไม่เกิดความท้อแท้และสิ้นหวัง ในทางตรงข้ามกลับทำให้ผู้มีขันติได้เกิดปัญญาเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาจนบรรลุเป้าหมายในที่สุด ซึ่งขันติธรรมหมวดนี้ ที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำ และสั่งสอนประกอบด้วย 1) ทนลำบาก ได้แก่ ทนทุกข์เวทนาจากความเจ็บปวดต่างๆ ทางด้านร่างกายที่เกิดขึ้นหรือ การเจ็บป่วยก็ตาม แต่พยายามอดกัลลันไว้ 2) ทนตรากตรำ ได้แก่อดทนต่อการทำงานเพื่อเลี้ยงชีวิตอดทนต่อสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงาน เช่นอากาศร้อน อากาศหนาวก็ทำงานได้จนสำเร็จ 3) ทนเจ็บใจ ได้แก่ทนต่อการถูกว่าร้าย หรือทนต่อคำพูดส่อเสียดของบุคคลอื่น โดยไม่ถือเป็นอารมณ์ ทำให้ใจสงบ ดังคำสอนโอวาทปาฏิโมกข์ว่า ขันติ ความอดทน คือ ความอดกัลลันอย่างยิ่ง... กล่าวคือขันติ คือการอดได้ ทนได้ เป็นตะบะอย่างยิ่ง ตะบะแปลว่าเครื่องเผาผลาญกิเลส (Dhamnapitaka, <http://www.buddhistlibrary.org>) ขันติ ความอดทน อุดกัลลัน ในการไปสู่เป้าหมายของแต่ละบุคคล ดังเช่น ชีวิตและประวัติความเป็นมาของมหาตมะคานธี ในการลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพ ของประชาชนชาวอินเดียอย่างสันติวิธี ภายใต้การใช้ความอดทน อุดกัลลัน ซึ่งสอดคล้องกับการใช้หลักของพุทธสันติวิธีในทางศาสนาพุทธ คือหลักขันติ ทำให้สังคมเกิดสันติสุขอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสร้างสันติภาพตามแนวพุทธสันติวิธี จึงนับได้ว่า มหาตมะ คานธี เป็นบุคคลที่มีอัตชีวประวัติที่น่ายกย่องเป็นอย่างยิ่ง ตลอดจนหลักการดำเนินชีวิตของมหาตมะ คานธี และการสร้างสันติสุขให้กับมนุษยชาติของท่าน เป็นสิ่งที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง ในการบริหารองค์กร และขยายเครือข่ายไปสู่สังคมเพื่อให้เกิดสันติภาพ และสันติสุขตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาหลักชั้นดีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- 2) เพื่อศึกษาประวัติพัฒนาการการสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี
- 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การใช้หลักชั้นดี ในการสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักชั้นดีในการสร้างสันติภาพของ มหาตมะ คานธีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบวิธีการเชิงพรรณนา โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาจากการค้นคว้าคัมภีร์พระไตรปิฎก (ฉบับภาษาไทย) ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการการใช้หลักชั้นดี รวมถึงเอกสาร ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชีวิต ผลงาน แนวคิด หลักการ รูปแบบ เกี่ยวกับการการใช้หลักชั้นดีในการสร้างสันติภาพของคานธี ในแง่มุมของการไม่ใช้ความรุนแรง จากเอกสาร ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ และนักวิชาการทั่วไป

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลที่เกิดจากการรวบรวมเอกสาร ทั้งหมด เพื่อศึกษาวิเคราะห์การใช้หลักชั้นดีในการสร้างสันติภาพของคานธี

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์และนำเสนอ การใช้หลักชั้นดีในการสร้างสันติภาพของ คานธี

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นสรุป ผู้วิจัยจะสรุปผลการวิจัย เรื่องการใช้หลักชั้นดีในการสร้างสันติภาพของคานธี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า 1) หลักชั้นดีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ประวัติพัฒนาการ การสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี 3) วิเคราะห์การใช้หลักชั้นดี ในการสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี นั้นมีความเป็นมาอย่างไร และได้ผลตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. หลักชั้นดีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ในพุทธศาสนานิกายเถรวาทนั้นได้ให้ความสำคัญกับชั้นดี ดังคำสอนบทแรกในโอวาทปาฏิโมกข์ ที่กล่าวว่า ชั้นดี คือความอดทน อุดกัลล เป็นธรรมเครื่องเผากิเลส เป็นธรรมที่ช่วยเกื้อหนุนให้หลักธรรมอื่นๆ ทั้งหมดทั้งปวงบรรลุถึงเป้าหมาย (Phramaha Vuddhimedho (Wangkum) , 2558: 42) ได้แก่ ทศพิธราช

ธรรม เชื่อมโยงถึงความยุติธรรม และมีขันติ แผงไปในการกระทำทุกครั้งไป จะเห็นได้ว่าหลักขันติเถรวาทนั้น มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการทำให้เกิดความสงบ สันติสุข เพราะหลักธรรมอื่นๆ ต้องอาศัยขันตินำพาไปสู่การพัฒนาไปสู่เป้าหมาย คือ นิพพาน ดังนั้น ขันติจึงมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียว คือ สันติสุข (Tipitika, 2539)

ขันติ คือความอดทน อดกลั้น เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต นับแต่แรกเกิดไปจนวันสุดท้ายของชีวิต (Phramaha Khanthong Wichadech, 2002) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีชีวิตที่มีคุณภาพ มีการพัฒนา จำเป็นต้องใช้ขันติควบคู่กับปัญญา ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ต้องใช้ความอดทน อดกลั้น ต่อเหตุที่มากระทบ 4 อย่าง คือ 1) อดทนต่อความลำบากตรากตรำ ในการทำงาน 2) อดทนต่อทุกขเวทนา คือการอดทนต่อความเจ็บไข้ได้ป่วย ความไม่สบายกาย 3) อดทนต่อความเจ็บใจ คืออดทนต่อคำพูดที่เราไม่ชอบที่มากระทบเรา ทำให้ไม่สบายใจ หงุดหงิด อดทนต่อความโกรธ ขุนเคืองใจ 4) อดทนต่ออำนาจของกิเลสทั้ง 3 ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ที่เข้ามาช่วยตัวเรา (Phutthathat Phikku, 1977) ดังในพุทธศาสนานิกายเถรวาทนั้น ได้ให้ความสำคัญกับขันติ ดังคำสอนบทแรกในโอวาทปาฏิโมกข์ ที่กล่าวว่า ขันติ คือความอดทน อดกลั้น เป็นธรรมเครื่องเผากิเลส เป็นธรรมที่ช่วยเกื้อหนุนให้หลักธรรมอื่นๆ ทั้งหมดทั้งปวงบรรลุถึงเป้าหมาย ได้แก่ ทศพิธราชธรรม เชื่อมโยงถึงความยุติธรรม และมีขันติ แผงไปในการกระทำทุกครั้งไป จะเห็นได้ว่าหลักขันติเถรวาทนั้น มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการทำให้เกิดความสงบ สันติสุข เพราะหลักธรรมอื่นๆ ต้องอาศัยขันตินำพาไปสู่การพัฒนาไปสู่เป้าหมาย คือ นิพพาน ขันติจึงมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียว คือ สันติสุข

2. ประวัติพัฒนาการ การสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี

มหาตมะ คานธี ชาวอินเดียที่คนทั่วโลกรู้จักยกย่องในความกล้าหาญ อดทนต่อสู้ นำมวลชนชาวอินเดียกว่าสามร้อยล้านคนกอบกู้เอกราชจากอังกฤษด้วยวิธีการไม่ใช้ความรุนแรงได้สำเร็จในหลักการและการปฏิบัติที่ทุกคนรู้จัก คือ “อหิงสา” “สัตยาเคราะห์” โดยเริ่มต้นด้วยการไม่เห็นแก่ตัว การอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเสมอภาค สมณะ ถ่อมตน เรียบง่าย ดิตดิน ไม่ทะเยอทะยาน มีความหนักแน่น จริ่งใจ เข้าได้กับคนทุกระดับ โดยสิ่งเหล่านี้ได้รับการหล่อหลอมจากการเลี้ยงดูของครอบครัว การเรียนรู้ และแนวทางศาสนา ปัจจัยดังกล่าวส่งผลเป็นเบ้าหลอมให้มหาตมะ คานธี เป็นบุคคลผู้ซึ่งมวลชนเกิดพลังศรัทธาอย่างมาก กลายเป็นพลังของการสร้างสันติภาพ

มหาตมะ คานธีได้นำหลักการของอหิงสาไปทดลองปฏิบัติจริง โดยการเอาชนะความโลภ และกิเลสทั้งมวล ด้วยการบำเพ็ญพรตหมั่นขบถ ควบคุมกาย วาจา ใจอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสละทรัพย์สิน เงินทอง เป็นการแสดงถึงใจที่มีความอดทนและเข้มแข็งอย่างมาก เป็นแบบอย่างให้กับชาวอินเดีย แนวทางการสร้างสันติภาพของ มหาตมะคานธีนั้น เป็นการมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งที่ไม่เป็นธรรม เน้นการไม่ใช้ความรุนแรง เป็นการใช้ความรัก ความเมตตาต่อศัตรู เพื่อให้ศัตรูกลับกลายมาเป็นมิตร หรือที่ทุกคนรู้จักในนามว่า “อหิงสา สัตยาเคราะห์” หรือการต่อสู้โดยไม่ใช้กำลังหรืออาวุธเข้าต่อสู้ ซึ่งต้องใช้ความอดทน ใจฝ้ายปรปักษ์ และการยอมรับทุกขด้วยตนเอง อีกทั้งคานธีได้นำศาสนาและการเมืองมาปฏิบัติควบคู่กัน

เพื่อใช้ในการนำเสนอภาพ จนอินเดียได้รับความยุติธรรมและได้รับเอกราชจากอังกฤษ (Kanwaletong, 2009)

3. การใช้หลักขันติในการสร้างสันติภาพของคานธี ตามหลักพุทธสันติวิธี

ขันติเป็นหลักเกื้อหนุนพุทธสันติวิธีในการสร้างสันติภาพของคานธี คือการใช้หลักขันติ ความอดทน ต่อความลำบากตรากตรำ หนร้อน หนหนาว (Sateanpong Wannapok, 2010) การแต่งกายแบบพอเพียง ไม่ใส่เสื้อ อดทนต่อทุกขเวทนา จากการถูกทำร้ายร่างกาย จากการอดอาหาร อดทนต่อความกระหายกระทั้ง จากคำพูดและการกระทำของชาวอังกฤษ และอดทนต่อความเย้ายวนของกิเลสทั้งปวง เปรียบได้กับการใช้ ขันติบารมี หรือ กษานติบารมีของพระโพธิสัตว์ ที่จะต้องสามารถอดทนต่อสภาพต่างๆ ได้ด้วยจิตที่แน่วแน่ เพื่อโปรดสัตว์ ซึ่งผู้ใดเจริญขันติแล้วสามารถระงับความโกรธได้ ขันติช่วยให้เกิดโพธิจิต ซึ่งสรุปได้ว่าคานธี ใช้ ติติกขาขันติ คืออดทนต่อสิ่งยั่ววนได้แก่ ความโกรธ ความโลภ และความหลง ใช้ติติขันติ หมายถึงอดทนต่อ ความตรากตรำในการต่อสู้ และอธิวาสนขันติ เป็นการอดทนต่อพฤติกรรมล่วงเกินจากทาง การดูหมิ่นจาก ฝ่ายตรงข้าม ซึ่งตรงกับโอวาทปาฏิโมกข์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขันติ ความอดทน ความอดกลั้น เป็นตะบะ อย่างยิ่ง (Tipitika, 1996) และคานธี ได้แสดงให้เห็นในการมีขันติปรมาตบารมี คือมุ่งหวังพระโพธิญาณ และ ยอมได้แม้แต่ชีวิตของตนเอง ดังคำกล่าวของมหาตมะ คานธีว่า ข้าพเจ้ายอมรับลูกกระสุนนั้นอย่างกล้าหาญ ด้วยพระนามของพระเป็นเจ้า และเมื่อนั้นข้าพเจ้าจึงจะเชื่อว่าตนคือ มหาตมะ อย่างแท้จริง” และ “หากมีการนองเลือด ปล่อยให้มันเป็น เลือดของฉัน เพราะคนจะมีอยู่ชีวิตอย่างอิสระ หากพร้อมที่จะตายถ้าจะเป็นด้วย มือของพี่น้องของเขา”

เห็นได้ว่า ขันติในบริบทพุทธสันติวิธีของมหาตมะ คานธีนั้น เป็นการอดทนที่เกิดจากการถูก กระทำโดยฝ่ายตรงข้าม จากการถูกกระทำทั้งทางตรงและทางอ้อมจากชาวอังกฤษ เช่นการถูกดูถูกเหยียด การถูกเอารัดเอาเปรียบ การถูกทำร้าย การถูกด่า เป็นต้น แต่มหาตมะ คานธี ไม่ได้กระทำร้ายตอบ หรือ โต้ตอบด้วยคำด่า กลับใช้วิธีการของพุทธสันติวิธี คือนำหลักขันติ ความอดทน อดกลั้น มาใช้ควบคู่กับการมี อหิงสา การไม่ทำร้ายผู้อื่น ทั้งทางร่างกาย ทางวาจา และทางใจ ดำเนินชีวิตที่เต็มไปด้วยกรุณาให้ความ เคารพสิ่งมีชีวิต จึงควรดำรงชีพโดยปราศจากความกลัว และปราศจากความรู้สึกว่า ตนเองไม่ปลอดภัย รู้ตัว เองเสมอว่าการทำร้ายผู้อื่น ผลจะย้อนกลับมาสู่ตัวเอง การใช้ชีวิตร่วมกับสิ่งมีชีวิตร่วมโลกอื่นๆ ด้วยวิถีทาง แห่งสันติ ไม่ทำให้สิ่งมีชีวิตอื่นกลัว ไม่ทำตัวให้เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตอื่น โดยใช้ ความอดทน อดกลั้น อดทนต่อสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ อดกลั้นต่อบุคคลที่สร้างความไม่พึงพอใจให้กับตนเอง การสนทนอย่ ่าโต้เถียงด้วยอารมณ์ ไม่แสดงความคิดเห็นผู้อื่น อย่างริบร้อนโดยขาดสติ มีความอดทน อดกลั้นต่อศัตรู

มหาตมะ คานธี ได้สร้างขันติจากการมีหิริโอตตปเป ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป ไม่ได้ตอบ ชาวอังกฤษ เพราะประพฤติดนตามหลักศีลธรรม หลีกเลี่ยงการทำร้ายผู้อื่นทั้งทางกาย และวาจา รักษาความ สะอาดบริสุทธิ์ของจิตใจ หรือการทำใจให้ผ่องแผ้ว และสิ่งสำคัญคือ การรู้เท่าทันอารมณ์ที่มากกระทบตนเอง ตลอดจนการสวดมนต์ขอพรจากพระเจ้า ก็เป็นวิธีการหนึ่งในการฝึกสมาธิ เพื่อให้เกิดขันติ และปัญญา ใน

การใช้พุทธสันติวิธีในการต่อสู้และเรียกร้องขอความเป็นธรรมจากชาวอังกฤษ จนได้มาซึ่งสันติภาพจนถึงปัจจุบัน

สรุป

มหาตมะ คานธี ผู้มีความตั้งใจแน่วแน่ และจริงจังในการกอบกู้เอกราชของอินเดียจากอังกฤษ โดยวิธีการที่หลีกเลี่ยงความรุนแรง ด้วยการต่อสู้ของมวลชน การนัดหยุดงาน การต่อต้านรัฐบาลอังกฤษเพื่อเรียกร้องขอความเป็นธรรมการดื้อแพ่ง การอดอาหารและสัตยาเคราะห์เป็นการเรียกร้องให้ฝ่ายตรงข้ามใช้เหตุผลและจิตสำนึก โดยที่ผู้เรียกร้องเป็นฝ่ายยอมสละตนให้เป็นผู้รับทุกขุทรมานเสียเอง แรงจูงใจให้ทำเช่นนี้ก็เพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามได้เปลี่ยนความคิดและเปลี่ยนแปลงตนเอง ทำให้เขากลับมาเป็นพันธมิตรและเป็นเพื่อนโดยสมัครใจอย่างเต็ม ในฐานะที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน มากกว่าการเรียกร้องที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการข่มขู่เพื่อให้เกิดภัยอันตราย การบาดเจ็บต่อร่างกาย หรือภัยจากการใช้ความรุนแรง จนได้รับอิสระภาพจากอังกฤษ และนี่คือมหาตมะ คานธี ผู้ใช้หลักขันติสร้างสันติภาพในฐานะเป็นนักสันติวิธี สมกับเป็นผู้ได้รับการขนานนามว่า “ศาสดาแห่งสันติวิธี”

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยแนวทางการใช้หลักขันติในการสร้างสันติภาพของ คานธี ผู้วิจัยพบว่า ขันติของมหาตมะ คานธี เป็นหลักธรรมที่ผู้นำองค์กร สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยความเป็นผู้นำที่มีการกระตุ้น การสร้างขวัญและกำลังใจซึ่งตั้งอยู่ในหลักจริยธรรม อันจะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

การศึกษานี้ทำให้ผู้วิจัยได้มองเห็นประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ที่ควรจะค้นคว้าและทำการศึกษาเพิ่มเติม ได้แก่

1. ศึกษาวิเคราะห์การใช้หลักธรรมต่างๆทางพุทธศาสนาในการสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี ตามหลักพุทธสันติวิธี
2. ศึกษาวิเคราะห์ การใช้หลักสรวทัยของมหาตมะ คานธี ในการสร้างสันติภาพ
3. ศึกษาวิเคราะห์การนำหลักอหิงสา มาใช้เป็นพุทธสันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเรื่องการเมืองของไทย

References

- Alin Atelse. (2015). *Gandhi CEO*. Translated by Nara Supakote. Bangkok.
- Anuan Jitrapat. (2006). *Mahatama Ganhdi, The great man of goodness*. Bangkok: yibcie.
- Chanya Siriart. (2005). *The Conflicts Management between the State and the Community by Buddhist Peaceful Means : A Case Study of Suvarnabhumi Airport*. Master Thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Dhamnapitaka (Prayutto). (2060). *Pilgrimage of Charity*. Retrieved on Jan, 10, 2007, Online. From <http://www.buddhistelibrary.org>.
- Joane Boonduran. (1983). *Ahisaarevut of dare man*. Bangkok: gomunkemtong. karuna – ruangaurai Kusalasai. (2011). *Amatawajana Gandhi*. 2nd edition. Bangkok: Phra Arthit.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *E-Tipitaka (Thai)*, Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Manop Kanwaletong. (2008). *The great man who must remember the Word*. Bangkok: Pillin booknet.
- Phra maha Hansa Dhammahaso. (2011). *Buddhist method: Integrating the principles and tools of conflict management*. Bangkok: 21 Century Co. Ltd.
- Phramaha Khanthong Wichadech. (2002). *A Critical Study of Khanti in Theravada Buddhism*. Master Thesis. Graduate School: Thammasat University.
- Phramaha Wutthimet Vuddhimedho (Wangkum). (2014). *The Study of Khanti's Value Supporting the Practice of 38 Mangala*. Master Thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phutthathat Phikkhu. (1977). *Ariyasrilathum*. Bangkok: Thummatan mulanithi.
- Raminnehan Beulul Gandhian. (2015). *The Gandhian moment*. Bangkok: Silver Garden Has Come.
- Sateanpong Wannapok. (1990). *The success of life*. 1st edition. Bangkok: Nanmedia Publications.
- Unyada Keawkongkool. (2003). *The Applicayion of religious doctrines in political Affairs According To Buddhadasa Bhikkhu and Mahatama Gandhi: Acomparative study*. Master Thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.